משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף בכיר לארגון לימודים
הפיקוח לישום חוק זכויות התלמיד
www.education.gov.il/zchuyot

יוניסף
ישראל
www.unicef.org.il

אמנת האו"ם לזכויות ילדים

בשפה ידידותית לילדים

> זכויות נותנים ומקבלים, זכויות ילדים מאפשרות לקבוע את גבולות ההתנהגות הראויים בין ילדים לבין עצמם ובין מבוגרים, על כן גבול זכותו של האחד/האחת היא זכותו של האחר/ת
>
> מיכל כהן, סמנכלית בכירה ומנהלת המנהל הפדגוגי

אמנה היא הסכם בינלאומי, בין מדינות וארגונים בינלאומיים. המדינות החתומות על אמנת האומות המאוחדות לזכויות הילד מכירות בזכויות שונות המגיעות לכל ילדה וילד. מדינת ישראל אישררה (כלומר, נתנה תוקף משפטי בינלאומי להסכם בין המדינות) את אמנת האו"ם לזכויות ילדים בשנת 1991. כדי לקבל את המידע המדוייק והרלוונטי ביותר, מומלץ לקרוא את האמנה בגרסה הרשמית שלה.

סעיף 1

מהו ילד? ילד וילדה הוגדרו, לצורך האמנה, כאדם מתחת לגיל 18 שהוא "גיל הבגרות". ייתכן שבמדינות מסוימות "גיל הבגרות" נקבע לפני גיל 18, ובמדינות הללו ילדים וילדות יוגדרו כילדים מתחת לגיל הבגרות הקבוע במדינתם.
בכל מקום בו מצוינת המילה "ילד", הכוונה היא לילד וילדה.

סעיף 2

המדינות החברות מבטיחות לשמור על זכויות הילדים שבתחומה, ללא הפליה וללא קשר לגזע, צבע עור, מין, שפה, דת, השקפה פוליטית, מוצא לאומי, אתני או חברתי, רכוש, נכות, לידה או כל סיבה אחרת הקשורה לילד ולהוריו.

סעיף 3

המדינות החברות מקבלות על עצמן להבטיח לילד הגנה וטיפול לטובת הילד, ביחד עם הזכויות והחובות של הוריו או של האחראים על הילד.
המדינות החברות באמנה מבטיחות לפקח על מי שאחראי לטפל ולהגן על ילדים, במיוחד בתחומי בטיחות, בריאות, מספר עובדים וכשירותם.

סעיף 4

המדינות החברות מבטיחות לדאוג שזכויות הילדים בתחומן ישמרו וימומשו, על ידי חיקוק חוקים ואמצעים נוספים העומדים לרשותן, במסגרת שיתוף פעולה בינלאומי.

סעיף 5

להורים, ולפעמים על המשפחה המורחבת, יש אחריות על ילדיהם. המדינות החברות יספקו הכוונה והדרכה בהפעלת הזכויות המופיעות באמנה.

סעיף 6

לכל ילד וילדה זכות טבעית לחיים. המדינות החברות אחראיות להבטיח, עד כמה שניתן, שכל ילד ישרוד ויתפתח.

סעיף 7

המדינות החברות הבטיחו, שכל ילד וילדה הנולדים בשטחן תשמר הזכות להיקרא בשם ולקבל אזרחות, ככל שהדבר יתאפשר, בהתאם לחוק.

סעיף 8

למדינות החברות האחריות לשמור על הזהות שניתנה לילד, כולל אזרחות הילד והקשר עם משפחתו.

סעיף 9

לילד זכות להתגורר בחיק הוריו ומשפחתו, אלא אם הוחלט על ידי המדינה כי עדיף שיופרד מהם, כמו במקרים של התעללות או הזנחת הילד, או כשההורים חיים בנפרד וצריך להחליט איפה הילד יתגורר.
אם הילד הופרד מהוריו, על המדינה לכבד את זכותו לשמור איתם על קשר, אלא אם כן הקשר יזיק לילד.

סעיף 10

לילד זכות להכיר את הוריו, גם אם הם חיים במדינה אחרת. המדינות החברות מתחייבות לאפשר איחוד בני משפחה המתגוררים במדינות שונות, ובתנאי שהמדינות חברות באמנה. לפעמים, ישנן נסיבות יוצאות מן הכלל שלא מאפשרות קיום קשר סדיר ורציף עם ההורים.

סעיף 11

המדינות החברות יפעלו על מנת להגן על הילדים שבתחומן מפני העברה בלתי חוקית מחוץ לארץ.

סעיף 12

לילד זכות להביע את דעתו בחופשיות, והמדינות החברות מתחייבות לאפשר לו להשמיע את דעתו בכל עניין שנוגע לו בעצמו או באמצעות נציג שלו.

סעיף 13

לילד זכות לחופש ביטוי, כלומר לבקש, לקבל ולמסור מידע ורעיונות – בכתב, בדפוס, בעל פה, בצורת אמנות או בדרך אחרת שיבחר בה. הזכות הזאת מוגבלת אם צריך לשמור על זכויותיהם של אחרים או לשמור על הביטחון הלאומי, הסדר הציבורי, בריאות הציבור, המוסר ועוד.

סעיף 14

לילד זכות לחופש מחשבה, מצפון ודת. הילד יוכל לבחור את אמונותיו, בעזרת ההורים שלו או האחראיים עליו.
הזכות לתת ביטוי לאמונות של ילד תהיה מוגבלת מול הצורך לשמור על בטיחות, סדר, בריאות הציבור, המוסר וכן זכויות היסוד והחירויות של הזולת.

סעיף 15

לילד חופש להצטרף לקבוצה או להקים קבוצה, כל עוד פעילות הקבוצה לא פוגעת בזכויות של אחרים.

סעיף 16

לילד זכות להגנה על הפרטיות שלו, על כבודו ועל שמו הטוב. המדינות החברות התחייבו להגן על הילד כנגד הפגיעות הללו.

סעיף 17

לילד זכות גישה למאגרי מידע ולחומרים ומידע שיעזרו לו מבחינה אזרחית, לימודית, חינוכית, חברתית ומוסרית. המדינה תעודד ותסייע לילד לממש זכות זו.

סעיף 18

המדינות החברות יעשו מאמץ להבטיח שכל ילד יגדל ויתפתח עם ההורים שלו או עם המבוגרים האחראיים עליו.

סעיף 19

לילד הזכות להיות מוגן מפני כל סוג של אלימות גופנית או נפשית, התעללות, הזנחה, ניצול או התנהגות אכזרית כלפיו מצד מי שאחראי לו.

סעיף 20

ילד שלא חי עם משפחתו, באופן קבוע או זמני, יהיה זכאי לקבל הגנה ועזרה מיוחדת של המדינה.

סעיף 21

לילד מאומץ או שחי במשפחה אומנת יש זכות להגנה וביטחון. על המדינה לדאוג לילד כדי שיקבל טיפול טוב ויחיה בתנאים דומים לאלו בהם הוא חי קודם.

סעיף 22

ילד שנאלץ לעזוב את ביתו ומשפחתו ולחיות במדינה אחרת יכול לבקש מעמד של פליט. לילד פליט הזכות להגנה ועזרה, יחד עם כל יתר הזכויות המופיעות באמנה זו. המדינות החברות יעשו את כל שהן יכולות על מנת להבטיח כי זכויותיו של ילד פליט ישמרו וימומשו.

סעיף 23

לילד נכה יש זכות לחיים מלאים והוגנים. על המדינות החברות להעניק לו, ככל שניתן, טיפול מיוחד, סיוע ושירותי חינוך בהתאם למוגבלות שלו, יחד עם כל יתר הזכויות המופיעות באמנה זו.

סעיף 24

לילד זכות לקבל טיפול רפואי ומידע בסיסי על בריאותו.

סעיף 25

לילד שנמצא תחת השגחה של המדינה יש זכות לפיקוח וביקורת תקופתית על הטיפול שניתן לו.

סעיף 26

לילד יש זכות לביטחון סוציאלי וסיוע מהמדינה אם צריך. לדוגמא, ילד עני.

סעיף 27

לילד יש זכות לחיות בכבוד, בהתאם להתפתחות שלו. על ההורים שלו מוטלת האחריות לספק לו צרכים בסיסים למחייה והמדינות החברות התחייבו לסייע להם, ככל שמתאפשר.

סעיף 28

לילד זכות ללמוד בבית ספר יסודי בחינם, והמדינות החברות התחייבו לשמור על זכות זו ולעודד אותו ללמוד במסגרת בתי הספר, בהתאם לגילו ורמתו.

סעיף 29

לילד הזכות לחינוך, למימוש היכולות והכישורים שלו. המדינות החברות התחייבו ללמד את הילד, במסגרת מוסדות החינוך, לפתח יחס מכבד לאחרים, ללמד אותו לחיות בשלום עם אחרים, לכבד את זכויותיהם ולנהוג באופן סבלני כלפיהם.

סעיף 30

לילד זכות לשמור על המנהגים, השפה, הדת והתרבות שלו ולפעול במסגרתם.

סעיף 31

לילד זכות למנוחה, שעות פנאי, לעסוק בפעילויות משחק, נופש ותרבות המתאימות לגילו.

סעיף 32

לילד זכות להיות מוגן בפני ניצול כלכלי או מפני עבודה שעלולה לפגוע בו או להזיק לבריאותו או התפתחותו. המדינות החברות התחייבו לקבוע גיל מינימום לעבודה, לקבוע עבודות שלא מסכנות אותו או את הבריאות שלו ולקבל תשלום לפי החוק.

סעיף 33

לילד זכות להגנה מפני שימוש בסמים ומפני ניצול שלו בייצור וסחר בסמים.

סעיף 34

לילד זכות להגנה מפני ניצול מיני ותקיפה מינית.

סעיף 35

לילד הזכות להגנה מפני חטיפה, מכירה או סחר בו.

סעיף 36

לילד זכות להגנה מפני כל סוג של ניצול הפוגע ברווחה שלו.

סעיף 37

המדינות החברות התחייבו שלא לענות ילד, או להטיל עליו עונש מוות, או מאסר עולם בלי אפשרות שחרור, או לשלול ממנו את החופש. אם נשלל מילד החופש על ידי מעצר או מאסר, זו תהיה רק האפשרות האחרונה, לפרק זמן הקצר ביותר שניתן וינהגו בו באנושיות ובכבוד ותהיה לו הזכות לשמור עם משפחתו על קשר (אלא אם כן טובתו של הילד לא מאפשרת קשר עם המשפחה).
לילד שהחופש נשלל ממנו תהיה זכות לעזרה משפטית או סיוע מתאים אחר.

סעיף 38

לילד זכות להגנה במצב מלחמה. המדינות החברות קיבלו על עצמן לכבד ולהבטיח, ככל שניתן, כי ילד מתחת לגיל 15 לא יגויס למלחמה או מאבק.

סעיף 39

לילד שעבר הזנחה, התעללות, עינויים או ענישה משפילה הזכות לקבל סיוע ושיקום על מנת שישתלב חזרה בחברה.

סעיף 40

לילד שעבר על החוק יש זכות לסיוע משפטי, עד הגיל שקבוע בחוק במדינה שבה הוא חי יש לו פטור מאחריות פלילית.

סעיף 41

האמנה לא תוכל לפגוע בהוראות וחוקים שבמדינה שיכולים להיות טובים יותר לילד. החוקים האלה צריכים לחול קודם.

סעיף 42

לילד זכות לדעת מהן הזכויות שלו ובמי ניתן להיעזר אם פוגעים בהן.

סעיפים 43– 54

הסעיפים הללו מסבירים כיצד המדינות החברות וארגונים בארץ ובעולם צריכים לפעול כדי שילדים וילדות ידעו את זכויותיהם ואת הדרך לממש אותן, וגם כדי שההורים שלהם והמבוגרים באופן כללי ידעו על הזכויות שלהם ויעזרו להם על מנת לממש אותן. המדינות החברות באמנה צריכות לתת דין וחשבון לאו"ם על ההתקדמות ביישום האמנה.

תודה לשותפים לדרך: הלשכה המשפטית-משרד החינוך, ד"ר משה דקלו, טובה בן-ארי, ד"ר אורנה שמחון, דליה שטאובר, ד"ר סולי נתן, רחל מתוקי, מאיר שמעוני, עמירה חיים, ד"ר ג'ודי שטיינר, מוהנא פארס, יערה חלמיש, ג'מיל עווידה, ד"ר ברכה ברכה, דן גיבתון -אוני' ת"א, פארה חדורוב, גלית וידרמן, יוהנה צימרמן, יוסי מיכל, לימור אפלבוים, עו"ד יעל בונה לוי, צפי מיכאל,
מירי אור גוטפריד, יובל ליפקין, ד"ר אסף מצקין, מיכל מטוס, זמיר ברנשטיין, אבי קמינסקי, צביה אלגלי, עו"ד משה הרשקוביץ, אודה לורבר, חנה שוורץ, דפנה לב, עו"ד אריה ברנע, אביבה מורדקוביץ, נאוה גלעד, עו"ד עזר מבורך, מיכל רבינוביץ', מירה סנדר, ליאת כהן | **תלמידות/תלמידים:** שחר עובד, גיא גריאני, יובל אלגלי, זיו כגן, עומר רבין, יוני מבורך, גל ארבל.
תודה לחברת: babylon-Human Translation

עיצוב: גיתם | הוצאה לאור: גף פרסומים, משרד החינוך